

70

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

9 maart 2016, nr. 201506165/1/A4,

ECLI:NL:RVS:2016:619

(mr. Scholten-Hinloopen, mr. Pans, mr. Van Ravels)

Noot G.A.J.M. Hoevenaars

Milieueffectrapportage. Alternatieven. Evaluatie. Grondslag van de aanvraag. Windpark. Windturbines.

[Wm art. 7.39 t/m 7.42]

Op 30 september 2014 heeft het college van B en W van Rotterdam aan Lupus Progetti B.V. een omgevingsvergunning verleend voor het realiseren van het windpark Nieuwe Waterweg. Het project voorziet in het oprichten van acht windturbines met een totale capaciteit van 24 MW aan de noordzijde van de Nieuwe Waterweg. Op 2 juli 2015 heeft de rechtbank de door appellanten daartegen ingestelde beroepen tegen de vergunning ongegrond verklaard. Daartegen hebben appellanten hoger beroep ingesteld.

Ten aanzien van m.e.r. betoogt een appellant dat de rechtbank heeft miskend dat in het MER voor het project ten onrechte geen nader onderzoek is gedaan naar alternatieve locaties voor de windturbines.

Daarnaast betoogt appellant dat het college ten onrechte geen onderzoek heeft gedaan naar alternatieve locaties in het kader van de vraag of na afweging van alle betrokken belangen een omgevingsvergunning kan worden verleend voor het afwijken van het bestemmingsplan. Volgens appellant heeft de rechtbank miskend dat het college onderzoek had moeten doen naar een alternatieve locatie waarbij de windturbines op grotere afstand van omwonenden worden geplaatst.

Tot slot betoogt een appellant dat aan de omgevingsvergunning één of meerdere evaluatiemomenten moeten worden gekoppeld.

Volgens de Afdeling heeft de rechtbank in haar uitspraak gemotiveerd waarom alternatieven voor de locatie redelijkerwijs niet meer in beschouwing hoefden te worden genomen in het MER. Hetgeen appellant heeft aangevoerd, maakt niet dat het oordeel van de rechtbank onjuist is.

Ten aanzien van de beroepsgrond dat het college onderzoek had moeten doen naar een alternatieve locatie op grotere afstand van omwonenden, oordeelt de Afdeling dat de rechtbank terecht heeft overwogen dat het bevoegde gezag moet beslissen over het project zoals dat is aangevraagd.

Als een project op zichzelf voor dat gezag aanvaardbaar is, kan het bestaan van alternatieven alleen dan tot weigering van een omgevingsvergunning voor het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan nopen, als op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van de alternatieven een gelijkwaardig resultaat met aanmerkelijk minder bezwaren kan worden bereikt. Het is aan degene die zich op een alternatief beroept om aannemelijk te maken dat het alternatief aan deze eisen voldoet. De enkele stelling van appellant dat een alternatieve locatie op grotere afstand van omwonenden bestaat, is onvoldoende voor het oordeel dat op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van het alternatief een gelijkwaardig resultaat met aanmerkelijk minder bezwaren kan worden bereikt.

Ten aanzien van de evaluatiemomenten oordeelt de Afdeling dat de rechtbank terecht oordeelde dat het college in aanvulling op de artikelen 7.39 tot en met 7.42 Wm geen voorschriften aan de omgevingsvergunning hoefde te verbinden over één of meerdere evaluatiemomenten. De Afdeling bevestigt de aangevallen uitspraak.

Uitspraak op de hoger beroepen van:

1. [appellant sub 1], wonend te [woonplaats],
2. het college van burgemeester en wethouders van Maassluis, de raad van Maassluis en de gemeente Maassluis (hierna tezamen en enkelvoud: Maassluis),

3. de vereniging *Vereniging van Eigenaren 't Leye Lant* (hierna: de VvE), gevestigd te Maassluis, tegen de uitspraak van de rechtbank Rotterdam van 2 juli 2015 in zaken nrs. 14/8176, 14/8178, 14/8183 en 14/8231 in het geding tussen onder meer:

[appellant sub 1],

Maassluis,

de VvE

en

het college van burgemeester en wethouders van Rotterdam.

Procesverloop

Bij besluit van 30 september 2014 heeft het college aan Lupus Progetti B.V. omgevingsvergunning verleend voor het realiseren van het windpark Nieuwe Waterweg.

Bij uitspraak van 2 juli 2015 heeft de rechtbank de door [appellant sub 1], Maassluis en de VvE daartegen ingestelde beroepen ongegrond verklaard. Deze uitspraak is aangehecht.

Tegen deze uitspraak hebben [appellant sub 1], Maassluis en de VvE hoger beroep ingesteld.

Het college heeft een verweerschrift ingediend.

[appellant sub 1], Maassluis, de VvE en Lupus Progetti B.V. hebben nadere stukken ingediend.

De Afdeling heeft de zaak ter zitting behandeld op 27 januari 2016, waar (...; red.).

Overwegingen

1. Het vergunde project voorziet in het oprichten van acht windturbines met een totale capaciteit van 24 MW aan de noordzijde van de Nieuwe Waterweg. Een van de turbines wordt ten westen van de Maeslantkering geplaatst, de overige zeven ten oosten daarvan. De windturbines hebben een maximale masthoogte van 119 m, een rotordiameter van 112 m en een maximale tiphoogte van 175 m.

2. De verleende omgevingsvergunning heeft betrekking op de volgende activiteiten:

- het bouwen van een bouwwerk als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: de Wabo);

- het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo;

- het gebruiken van gronden in strijd met het bestemmingsplan als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo;

- het oprichten van een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo.

3. Ingevolge artikel 1.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Crisis- en herstelwet (hierna: de Chw) is afdeling 2 van deze wet van toepassing op alle besluiten die krachtens enig wettelijk voorschrift zijn vereist voor de ontwikkeling of verwezenlijking van de in bijlage I bij deze wet bedoelde categorieën ruimtelijke en infrastructurele projecten.

Ingevolge artikel 1.2 van bijlage I bij de Chw worden als categorieën ruimtelijke en infrastructurele projecten als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, aangemerkt de aanleg of uitbreiding van productie-installaties voor de opwekking van duurzame elektriciteit met behulp van windenergie als bedoeld in artikel 9e van de Elektriciteitswet 1998. Ingevolge artikel 9e van de Elektriciteitswet 1998 zijn provinciale staten bevoegd voor de aanleg of uitbreiding van een productie-installatie voor opwekking van duurzame elektriciteit met behulp van windenergie met een capaciteit van ten minste 5 maar niet meer dan 100 MW, met inbegrip van de aansluiting van die installatie op een net, gronden aan te wijzen en daarvoor een inpassingsplan als bedoeld in artikel 3.26, eerste lid, van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen.

4. Aangezien de acht windturbines een productie-installatie voor de opwekking van duurzame elektriciteit met behulp van windenergie vormen met een capaciteit van 24 MW is gelet op de onder 3 vermelde bepalingen de Chw van toepassing. (...)

MER

8. Maassluis betoogt tevergeefs dat de rechtbank heeft miskend dat in het "Milieueffectrapport Windpark Nieuwe Waterweg" van 16 januari 2014 ten onrechte geen nader onderzoek is gedaan naar alternatieve locaties voor de windturbines. De rechtbank heeft in de aangevallen uitspraak gemotiveerd waarom alternatieven voor de locatie in dit geval redelijkerwijs niet meer in beschouwing hoefden te worden genomen in dat rapport. Het-

geen Maassluis heeft aangevoerd biedt geen grond voor de conclusie dat het oordeel van de rechtbank onjuist is.

Het betoog van Maassluis dat het college ten onrechte geen onderzoek heeft gedaan naar alternatieve locaties in het kader van de vraag of na afwijking van alle betrokken belangen omgevingsvergunning kan worden verleend voor het afwijken van het bestemmingsplan, zal de Afdeling later in deze uitspraak bespreken.

(...)

Alternatieven

23. Maassluis betoogt dat de rechtbank heeft miskend dat het college onderzoek had moeten doen naar een alternatieve locatie waarbij de windturbines op grotere afstand van omwonenden worden geplaatst.

23.1. Zoals de rechtbank terecht heeft overwogen, dient het bevoegde gezag te beslissen over het project zoals dat is aangevraagd. Indien een project op zichzelf voor dat gezag aanvaardbaar is, kan het bestaan van alternatieven slechts dan tot weigering van een omgevingsvergunning voor het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan nopen, indien op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van de alternatieven een gelijkwaardig resultaat met aanmerkelijk minder bezwaren kan worden bereikt.

23.2. Het is aan degene die zich op een alternatief beroept om aannemelijk te maken dat het alternatief voldoet aan de hiervoor weergegeven eisen. De enkele stelling van Maassluis dat er een alternatief is waarbij de windturbines op grotere afstand van omwonenden kunnen worden geplaatst, is onvoldoende voor het oordeel dat op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van het alternatief een gelijkwaardig resultaat met aanmerkelijk minder bezwaren kan worden bereikt. Het betoog faalt.

Evaluatie

24. De rechtbank heeft in hetgeen de VvE heeft aangevoerd terecht geen grond gezien voor het oordeel dat het college gehouden was in aanvulling op het bepaalde in de artikelen 7.39 tot en met 7.42 van de Wet milieubeheer voorschriften aan de omgevingsvergunning te verbinden over één of meerdere evaluatiemomenten.

Maatwerkvoorschriften

25. [appellant sub 1] betoogt dat het college met toepassing van artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit maatwerkvoorschriften had

moeten stellen, omdat zich bijzondere lokale omstandigheden voordoen ter plaatse van de woningen in Maassluis. De VvE betoogt dat het college dat met toepassing van het tweede lid had moeten doen vanwege cumulatie van geluid.

25.1. Ingevolge artikel 3.14a, eerste lid, van het Activiteitenbesluit voldoet een windturbine of een combinatie van windturbines ten behoeve van het voorkomen of beperken van geluidhinder aan de norm van ten hoogste 47 dB Lden en aan de norm van ten hoogste 41 dB Lnight op de gevel van gevoelige gebouwen en bij gevoelige terreinen op de grens van het terrein.

Ingevolge het tweede lid kan het bevoegd gezag onverminderd het eerste lid bij maatwerkvoorschrift teneinde rekening te houden met cumulatie van geluid als gevolg van een andere windturbine of een andere combinatie van windturbines, normen met een lagere waarde vaststellen ten aanzien van een van de windturbines of een combinatie van windturbines.

Ingevolge het derde lid kan het bevoegd gezag in afwijking van het eerste lid bij maatwerkvoorschrift in verband met bijzondere lokale omstandigheden normen met een andere waarde vaststellen.

Ingevolge artikel 6.21a, tweede lid, wordt bij de toepassing van artikel 3.14a, tweede lid, geen rekening gehouden met een combinatie van windturbines die behoort tot een andere inrichting waarvoor onmiddellijk voorafgaand aan het tijdstip van inwerkingtreding van dat artikel een vergunning in werking en onherroepelijk was dan wel een melding was gedaan op grond van artikel 1.10.

25.2. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (bijvoorbeeld de uitspraak van 19 februari 2014 in zaak nr. 201303440/1/A4) komt het college beleidsvrijheid toe bij de beantwoording van de vraag of het gebruik zal maken van de bevoegdheid om maatwerkvoorschriften te stellen en dient het daarbij een belangenafweging te maken. Voorts komt het college beoordelingsvrijheid toe bij de beantwoording van de vraag of sprake is van bijzondere lokale omstandigheden als bedoeld in artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit.

25.3. De enkele, niet nader onderbouwde stelling van [appellant sub 1] in hoger beroep dat zich ter plaatse van de woningen in Maassluis bijzondere lokale omstandigheden voordoen, biedt geen grond voor de conclusie dat de rechtbank ten

onrechte heeft geoordeeld dat het college zich op het standpunt mocht stellen dat zich geen bijzondere lokale omstandigheden voordoen die nopen tot het stellen van maatwerkvoorschriften als bedoeld in artikel 3.14a, derde lid, van het Activiteitenbesluit.

Het college heeft zich voorts onweersproken op het standpunt gesteld dat ingevolge artikel 6.21a, tweede lid, van het Activiteitenbesluit bij de toepassing van artikel 3.14a, tweede lid, geen rekening mag worden gehouden met het meest nabij gelegen windpark Windpark Landtong. Reeds hierom heeft de rechtbank ook in zoverre terecht geen grond gezien voor het oordeel dat het college maatwerkvoorschriften had moeten stellen.

Het betoog faalt.

Slotoverwegingen

26. Gelet op het voorgaande en nu ook hetgeen voor het overige is aangevoerd niet leidt tot het oordeel dat de uitspraak van de rechtbank geen stand kan houden, zijn de hoger beroepen ongegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden bevestigd.

27. Voor een proceskostenveroordeling bestaat geen aanleiding.

Beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State:

bevestigt de aangevallen uitspraak.

NOOT

Deze uitspraak gaat in op de verhouding tussen m.e.r. en de zogenoemde grondslag van de aanvraag. De uitspraak is relevant omdat vergunningverleners geregeld aanlopen tegen de beperkingen van de grondslag van de aanvraag: ze zouden best een milieuvriendelijker alternatief willen voorschrijven, maar zien zich daarin beperkt, omdat dit alternatief niet overeenkomt met de aanvraag. Een voorbeeld: als de initiatiefnemer een vergunning aanvraagt voor een specifieke stal met technische kenmerken, dan voelt de vergunningverlener niet de vrijheid om de vergunning te weigeren en de initiatiefnemer te vragen om een stal met luchtwasser aan te vragen. Vooral in gebieden met bestaande milieuknelpunten (denk aan stikstof, fijnstof en geur) is dit lastig. Er is dan sprake van schaarste ten aanzien van milieugebruiksruimte, maar de

vergunningverleners kunnen bij hun vergunningverlening niet afdwingen dat een initiatiefnemer bijdraagt aan bestaande beleidsdoelstellingen om de overbelasting van het gebied terug te dringen.

In de praktijk wordt gepoogd dat op te lossen door in het vooroverleg de aanvrager ertoe te bewegen om de aanvraag niet dicht te timmeren, maar ruimte te laten voor milieuvriendelijkere oplossingen. Overigens is sinds 24 mei 2013 een nieuw artikel 2.31a aan de Wabo toegevoegd dat bepaalt dat het bevoegd gezag de grondslag van de aanvraag ambtshalve moet verlaten om de Best Beschikbare Technieken (BBT) voor te schrijven als een omgevingsvergunning voor de activiteit milieu wordt geactualiseerd. Ook in de toelichting bij de negende tranche van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet wordt gewezen op de mogelijkheid van het bevoegd gezag om ambtshalve voorschriften te stellen in geval betere technieken beschikbaar zijn of specifieke milieumomstandigheden dat vragen. Als voorbeeld wordt genoemd de transitie naar een duurzame en zorgvuldige veehouderij in de provincie Noord-Brabant.

In deze uitspraak stelt de Afdeling dat het bevoegd gezag weliswaar in beginsel moet beslissen over het project zoals dat is aangevraagd. Als echter op voorhand duidelijk is dat met alternatieven “een gelijkwaardig resultaat met aanmerkelijk minder bezwaren kan worden bereikt”, dan noopt dat ertoe om de aangevraagde vergunning te weigeren.

Dit oordeel levert twee duidelijke criteria op. Allereerst moeten de alternatieven leiden tot een gelijkwaardig resultaat. Daarnaast moet dat resultaat met aanmerkelijk minder bezwaren kunnen worden bereikt. De Afdeling voegt er wel aan toe dat de bewijslast, dat aan deze criteria wordt voldaan, ligt bij degene die het alternatief aandraagt. De enkele stelling dat een alternatief verder verwijderd is van omwonenden is hiervoor onvoldoende.

Naar mijn idee is dit een mooi steuntje in de rug voor vergunningverleners die de moeite nemen om te beoordelen of behalve de aangevraagde situatie nog milieuvriendelijkere opties bestaan. Niettemin is het bijzondere aan deze uitspraak dat de Afdeling de vraag of er ruimte moet zijn voor milieuvriendelijkere oplossingen los van het MER bekijkt. Het doel van het MER is immers om het milieubelang een volwaardige plaats in

de besluitvorming te geven door effecten te vergelijken van alle redelijke alternatieven voor het initiatief. Dat leidt er immers toe dat "(...) het volledige spectrum aan reële milieuvriendelijke oplossingen (...)" (Kst. 31 755, nr. 3, blz. 8) in beeld wordt gebracht.

De door de Afdeling genoemde criteria zijn daarbij ook gemeengoed. Allereerst is het vaste jurisprudentie dat alleen sprake is van redelijke alternatieven als deze voldoen aan de doelstelling van het project (zie bijvoorbeeld ABRvS 23 september 2015, nr. 201406327/1/R2, ECLI:NL:RVS:2015:3003, ABRvS 5 augustus 2015, nr. 201409071/1/R6, ECLI:NL:RVS:2015:2510, ABRvS 26 februari 2014, nr. 201307139/1/R6, ABRvS 13 maart 2013, nr. 201208110/1/R3, «JM» 2013/69, ABRvS 8 februari 2012, nr. 201100875/1/R2, «JM» 2012/53, en ABRvS 24 maart 2010, nr. 200806140/1/R1, «JM» 2010/86). Anders gezegd, als sprake is van een gelijkwaardig resultaat. Daarnaast is eveneens vaste jurisprudentie dat alternatieven die qua milieugevolgen niet wezenlijk van het voornemen verschillen, niet gelden als redelijke alternatieven die in het MER moeten worden beschouwd (zie bijvoorbeeld ABRvS 12 november 2014, nr. 201402491/1/R6, ECLI:NL:RVS:2014:4074, ABRvS 28 mei 2008, nr. 200608226/1, «JM» 2008/79). Een MER beperkt zich bovendien tot de 'aanzienlijke' milieugevolgen (zie artikel 1 van de M.e.r.-richtlijn: 'Deze richtlijn is van toepassing op de milieueffectbeoordeling van openbare en particuliere projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu hebben'). Anders gezegd, alleen alternatieven die tot 'aanmerkelijk minder bezwaren' voor het milieu leiden, moeten worden bekeken.

Ik ben dan ook van mening dat de criteria van de Afdeling overeenkomen met haar vaste jurisprudentie inzake alternatieven die in een MER moeten worden onderzocht.

Het valt vervolgens op dat de locatiealternatieven niet in de m.e.r.-procedure aan de orde zijn gekomen. De rechtbank overweegt in haar uitspraak: "Met betrekking tot de stelling van eiser 1 dat verweerder ten onrechte geen locatie-MER heeft gemaakt overweegt de rechtbank dat uit de 'Nota van Beantwoording Windpark Nieuwe Waterweg' blijkt dat het locatiealternatievenonderzoek reeds in het kader van de Nota Wervelender en Structuurvisie van de provincie heeft plaatsgevonden. Gelet hierop, de doelstelling

van de provincie Zuid-Holland van meer opgesteld vermogen van windenergie in 2020 en het advies van de Commissie m.e.r. is de rechtbank van oordeel dat alternatieven voor de locatie in dit geval redelijkerwijs niet meer in beschouwing hoefden te worden genomen." (r.o. 75)

Als al in een MER voor een eerder plan de alternatieven zijn bekeken en vervolgens is gekozen voor één van de alternatieven, dan hoeft dat in een MER voor een vervolgbesluit niet nogmaals te gebeuren. In het MER voor het vervolgbesluit kan vanzelfsprekend worden voortgebouwd op de eerdere informatie. Zie in dit verband ook het voorgestelde artikel 16.52, derde lid, van de Omgevingswet, dat de jurisprudentie hieromtrent codificeert ("Als voor het voorgenomen project in een plan of programma als bedoeld in artikel 16.36 een locatie, waaronder een tracé, is aangewezen, op grond van het tweede lid, aanhef en onder b, gestelde regels niet van toepassing voor zover het alternatieven voor die locatie of dat tracé betreft"). In dit geval was het locatie-alternatievenonderzoek echter niet in een MER opgenomen. Niettemin kan van de Nota Wervelender worden gesteld dat het qua inhoud als MER kan worden aangemerkt, maar dan zonder de bijbehorende procedurele waarborgen.

De Afdeling wijdt ook nog een overweging aan MER-evaluatie: er was geen reden om, in aanvulling op de artikelen 7.39 tot en met 7.42 Wm, voorschriften over evaluatiemomenten aan de vergunning te verbinden. De rechtbank oordeelde eerder: "Uit het MER blijkt dat op voorhand geen aanleiding bestaat bij het verstreken van de vergunning een monitoringsplicht op te nemen. Gelet op hetgeen in het voorgaande is overwogen ziet de rechtbank geen aanleiding dat verweerder zich niet op dat standpunt heeft kunnen stellen." (r.o. 14)

Dat is opmerkelijk, omdat artikel 7.37, derde lid, Wm het bevoegd gezag verplicht om bij het besluit op te nemen: de termijn(en) waarop evaluatieonderzoek wordt gestart en de wijze waarop het wordt gedaan (voor plan-MER: artikel 7.14, derde lid). In een eerdere annotatie heb ik er al op gewezen dat evaluatie een verplicht onderdeel van MER uitmaakt en dat het besluit waarvoor het MER is gedaan, de hiervoor genoemde gegevens (kort gezegd: een monitoringsplan) moet bevatten (zie bijvoorbeeld ABRvS 20 juli

2011, nr. 200908736/1/M2, «JM» 2011/ 108, en van Van Velsen: ABRvS 4 januari 2012, nr. 201104518/1/R4 en nr. 201111577/1/R4, «JM» 2012/37).

In het MER lijkt de Afdeling de verplichting om evaluatie in het besluit/de vergunning te regelen overigens wel te erkennen, maar gaat daar – op zijn zachtst gezegd – nogal losjes mee om: “Het bevoegd gezag is op basis van artikel 7.39 van de Wet milieubeheer verplicht een evaluatieprogramma op te stellen. Bij het besluit over het voornemen moet zij bepalen hoe en op welk moment de effecten op het milieu zullen worden geëvalueerd. Met evaluatie en monitoring kan worden getoetst in hoeverre de daadwerkelijk optredende effecten overeenkomen met de in het MER voorspelde effecten. De aanzet voor het evaluatieprogramma is mede gebaseerd op de hiervoor geconstateerde leemten in kennis. Wanneer de daadwerkelijke effecten sterk afwijken van de voorspelde, kan het evaluatieprogramma voor het bevoegd gezag aanleiding geven om effecten te (laten) reduceren of ongedaan te maken. Hierbij dient eveneens te worden opgemerkt dat het bevoegd gezag bij het verstrekken van een vergunning een monitoringsplicht kan opnemen. Op voorhand bestaat geen aanleiding voor evaluatie of monitoring. Mocht dit toch het geval blijken, dan kan het monitoringsprogramma zich bijvoorbeeld richten op de monitoring van vleermuisactiviteiten op gondelhoogte en een vergelijking van de effecten van geluid, slagschaduw en veiligheid met hetgeen in dit MER is aangegeven.” (MER, blz. 149) Oftewel, er geldt een evaluatieplicht en de plicht om de wijze en het moment van evaluatie in het besluit op te nemen, maar de opsteller van het MER meent dat dit ook nog kan worden gedaan als er later aanleiding voor is. De idee van MER-evaluatie is nu juist dat het MER alleen een inschatting van de milieueffecten kan geven en dat pas kan worden beoordeeld of deze inschatting juist was als wordt geëvalueerd (er een vergelijking plaatsvindt van ingeschatte en werkelijk optredende effecten). Als de inschatting dan verkeerd is geweest, kan immers nog worden gepoogd om de onverwachte effecten te verminderen of weg te nemen. Bovendien kan de informatie over een verkeerde effectinschatting dan worden gebruikt bij een volgend MER over andere vergelijkbare projec-

ten. Deze terugkoppeling moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van de effectbeoordeling in MER op termijn steeds hoger wordt.

G.A.J.M. Hoevenaars

Natuur

71

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

10 februari 2016, nr. 201500266/1/A3,

ECLI:NL:RVS:2016:335

(mr. Vlasblom, mr. Steendijk, mr. Van Eck)

Noot L. Boerema

Das. Soortenstandaard. Vaste rust- en verblijfplaats. Primair foeragegebied. Secundair foeragegebied. Ontheffing voor verstoren. Foeragegebied. Gunstige staat van instandhouding.

[Ffw art. 75; Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten art. 2 lid 1]

Deze zaak gaat om een hoger beroep tegen een uitspraak van de rechtbank Gelderland van 4 december 2014 in zaak nr. 14/2924, waarin het beroep van de Vereniging Gelderse Natuur en Milieufederatie (hierna: de GNMF) tegen een door de staatssecretaris van Economische Zaken verleende ontheffing voor aantasting van leefgebied van dassen gegrond werd verklaard. De staatssecretaris heeft niet inzichtelijk gemaakt waarom het bos secundair foeragegebied is en daarmee evenmin inzichtelijk gemaakt dat met de in haar besluit van 17 maart 2014 gehandhaafde compenserende maatregelen en de daaruit voortvloeiende aan de ontheffing verbonden voorschriften, het plangebied op hetzelfde niveau blijft als voor de ingreep en geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de das. De rechtbank heeft het besluit van 17 maart 2014 reeds hierom terecht vernietigd. Het hoger beroep is ongegrond. De aangevallen uitspraak wordt door de Afdeling, met verbetering van de gronden waarop deze rust, bevestigd.

Bij besluit van 24 april 2015 heeft de staatssecretaris gevolg gegeven aan de aangevallen uitspraak en een nieuw besluit op het door de GNMF gemaak-